

XX.

Anstalter, Stiftelser og Selskaber, hvis Formaal have Interesse for de Sogneraadene underlagte Forhold. *)

*) De i nærværende Afsnit indrykkede Oplysninger om de forskjellige Anstalter m. v. ere for en stor Del tagne efter de i Hof- og Statskalenderen givne Meddelelser.

De Vanskeligheder, som det volder Sogneraadene paa en Passende Maade at anbringe Personer, hvis Forsørgelse ikke vil kunne ske Paa behørig Maade i Kommunen enten paa Grund af Hang til Forbrydelser eller legemlige eller aandelige Svagheder, ville Sogneraadene i mange Tilfælde kunne overvinde ved at henvende sig til et af de mange Selskaber og Instituter, der, ofte med betydelige Bidrag fra Statens og store Opoffrelser fra Privates Side, ere dannede. Ved i rette Tid at benytte disses Hjælp og de af dem oprettede Anstalter og Stiftelser vil Kommunen ofte kunne forskaanes for de store Byrder, enkelte aandelig eller legemlig svage Personer deres hele Liv igjennem kunne volde, og opnaa, at Personer, der uden disse Anstalters Hjælp ville gaa et Liv igjennem som ulykkelige Stakler, der kun ere sig selv og andre til Byrde, kunne blive i Stand til helt eller dog tildels at sørge for sig selv. Hvor Betaling skal ydes, er denne i Reglen langt under den Udgift, som den Paagjældende i Virkeligheden volder den vedkommende Anstalt, da de fleste af Stiftelserne dække en betydelig Del af deres Udgifter ved modtagne Tilskud og Gaver. Foruden om saadanne Institutioner vil der nedenfor ogsaa blive givet Oplysning om de større Stiftelser, der i velgjørende Øjemed ere stiftede for hele Landet, og ved hvis Hjælp navnlig Børn kunne undgaa at falde ind under det offentlige Fattigvæsen. Henvendelser ville kunne adresseres til selve de Paagjældende Anstalter (f. Ex. „Til Idiotanstalten i Kjøbenhavn"). Raad og Vejledning vil Sogneraadet i hvert Fald kunne vente at faa fra disse, selv om Anstalten ikke maatte se sig i Stand til at antage sig den Person, der foranlediger Sogneraadets Henvendelse.

1) **Opdragelsesanstalterne paa Flakkebjerg** ved Slagelse og **Landerupgaard** ved Kolding optage forsømte og vildledte Drengene fra hele Landet i en Alder fra 8 -15 Aar.

Børnene søges af Anstalterne saa meget som mulig satte i Forbindelse med Mennesker udenfor Anstalten, og navnlig søges de anbragte i Sommertjeneste et Aar eller to før Konfirmationen hos velvillige og dygtige Mænd i Omegnen. Til at faa Elever anbragte i Anstalterne ere de Kommuner, der ved Oprettelsen af Landerupgaard ydede Bidrag af mindst 100 Kr., fortrinsberettigede. Andre Kommuner maa ved den første Elevs Optagelse udrede et Bidrag af denne

Størrelse til Anstalten. Iøvrigt er Betalingen for Opholdet paa Anstalten som "første Udredningspenge" engang for alle 60 Kr. og derhos som Plejepenget aarlig 125 Kr. Eleverne skulle ved Optagelsen være forsynede med 2 Sæt nye Klæder. Ved Udtrædelsen af Anstalten bliver hver Elev forsynet med 3 Sæt gode Klæder, 6 Stykker Linned og øvrige Fornødenheder samt en Kiste dertil, og Anstalten sørger ikke alene for hans første Anbringelse efter hans eget Valg (ved Landvæsnet eller tilsøs), men fører vedblivende Tilsyn med ham og er rede til senere at modtage og hjælpe ham, om det gjøres fornødent. Begjæringer om Optagelse sendes til „Anstalten paa Flakkebjerg ved Slagelse“.

2) **Holsteinsminde** ved Fuglebjerg paa Sjælland er en Stiftelse, der optager hjemløse og forældreløse, fattige Børn. Betalingen er fra 100 Kr. til 160 Kr. aarlig, hvorfor Børnene erholde Alt ligesom i deres Hjem.

3) **Bøgildgaards Institut** ved Kjellerup i Omegnen af Viborg modtager til Opdragelse forsømte eller fordærvede Drengene i Alderen fra 6 til 14 á 16 Aar. Betalingen er 100 Kr. aarlig. Ved Optagelsen skal Drengen være forsynet med 2 Sæt Klæder. I Reglen udgaa Drengene fra Institutet til Selverhverv ved Konfirmationen, men de beholdes dog ogsaa længere efter Overenskomst med den Autoritet, der har sørget for Drengens Anbringelse,

4) Det **Classenske Fideikommisses Børnehjem** ved Corselitze pr. Nykjøbing paa Falster tilsigter at raade Bod paa den mangelfulde Opdragelse, der ofte bliver Plejebørn til Del, og ere indrettede til at optage hver 12 fattige Pigebørn i Reglen i Alder af 7 til 8 Aar, for under en Plejemoders Varetægt at opdrage dem til at blive duelige, tarvelige, kristelige Tjenestepiger. For hvert Barn betales af den Kommune eller den Private, som har ønsket Barnet optaget, 60 Kr. aarlig, hvorunder Alt, hvad der henhører til Barnets Forplejning og Undervisning - indtil 1 Aar efter Konfirmationen - er indbefattet.

I Forening med Børnehjemmet i Karleby er indrettet en Plejestue, bestemt til at optage Børn, for hvis Helbred og Udvikling, hvad enten de ere Rekonvalescenter efter en Sygdom, eller lide af en eller anden Svaghed (der dog ikke kræver egentlig Hospitalspleje eller dagligt Lægetilsyn), det antages at være af væsentlig Vigtighed, at de i kortere eller længere Tid, saasom fra 2 Maaneder til 1 Aar, under kjærligt og sagkyndigt Tilsyn erholde et sundere Ophold, friskere Luft og en deres Tilstand tjenligere Ernæring og Pleje i det Hele taget, end de kunne erholde i deres Hjem. Børn under 3 Aar og Drengene over 7 Aar modtages ikke. Betalingen er foreløbig bestemt til 50 Øre daglig. Trængende, der ikke ere under Fattigforsørgelse, vil der, naar fornødne Bevisligheder foreligge, kunne indrømmes Friplads.

5) **Hjortebjerg Skole**, oprettet af det Classenske Fideikommis og beliggende ved Corselitze pr. Nykjøbing paa Falster, er bestemt til at aabne saadanne ældre - dog ukonfirmerede - Piger, der befinde sig under Forhold, der true med at blive fordærlige for deres Fremtid, et midlertidigt Hjem, hvorfra de, veløvede i Guds frygt og gode Sæder saavel som i kvindelig Hus- og Haandgjerning, efter et

eller flere Aars Forløb kunne anbefales til at erholde Tjeneste. Skolen er indrettet til 11 Piger, og Betalingen er for Tiden 60 Kr. aarlig for hver Pige.

6) **Frederik den Syvendes Stiftelse** for hjælpeløse og forladte Pigebørn især af Almuen paa Jærgerspris ved Frederikssund. Stiftelsens Formaal er uden Vederlag at give fattige og ulykkeligt stillede Pigebørn Ophold, Undervisning, Opdragelse og Uddannelse til dygtige Tjenestepiger. Den optager Børn fra hele Landet og fra Nordslesvig, i Reglen mellem 2 og 4 Aars Alder, og opdrager dem til det 16 Aar. De optages uden Hensyn til Forældrenes Stand og Vilkaar, og hvad enten de ere ægte eller uægte fødte. Det følges som Regel, at de spædste og ulykkeligst stillede fortrinsvis skulle have Adgang, og at Barnets naturlige Forsørgere skulle være døde eller ude af Stand eller uskikkede til at forskaffe det fornøden og tilstrækkelig Hjælp, og der tages herved navnlig Hensyn til, om Barnet, hvis det ikke optages i Stiftelsen, vil være udsat for at blive sat i Pleje under uheldige Vilkaar. Intet Barn maa optages i Stiftelsen, som er Krøbling eller lider af en uhelbredelig Svaghed eller har bestemte Sygdomsanlæg, hvorfor Stiftelsens Bestyrelse, forinden et Barn optages, lader det undersøge af en Læge. Bekjendtgjørelse om ledige Pladser blive indrykkede i Berlingske Tidende og flere andre Blade.

7) **Vajsenhuset** i Kjøbenhavn modtager til Opdragelse og Forsørgelse forældreløse Børn fra Kjøbenhavn og Sjællands Stift og undtagelsesvis ogsaa fra de øvrige Dele af Landet. Gjennem Stiftsøvrighederne og efter disses Bestemmelse uddeles endvidere Understøttelser til Børn i Landets øvrige Stifter.

8) **Fængselselskaberne** have væsentlig til Opgave at hjælpe de Fanger, der have været inddømte i en Straffeanstalt, til Erhverv efter deres Løsladelse, for at sætte dem i Stand til at erhverve det Fornødne uden paany at fristes ind Paa Forbryderbanen. Ved Henvendelse til et af disse Selskaber ville Sogneraadene faa den bedste Vejledning og Hjælp med Hensyn til deslige Personer, hvis Anbringelse i Forsørgelseskommunen ofte vil være baade vanskelig og uheldig. Ogsaa med Hensyn til Personer, der have været straffede uden at have været indsatte i en egentlig Straffeanstalt, ville disse Selskaber næppe nægte deres Vejledning, og i alt Fald har det fynske Fængselselskab i Odense saavel som Fængselselskabet i Viborg udtrykkelig til sine øvrige Formaal føjet det, at støtte navnlig yngre Mennesker, som udgaa fra Arresterne efter udstaaet Fængselsstraf. Foruden nævnte Selskaber i Odense og Viborg findes Fængselselskaber i Kjøbenhavn, Horsens, og Vridsløselille.

9) **Lindevangshjemmet** i Kjøbenhavn optager straffede unge Kvinder, under Betingelse af, at disse selv ønske det og derhos give Haab om at kunne uddannes til flinke Tjenestepiger. De modtages saavel fra Kvindefængslet paa Kristianshavn som fra Landets Arresthuse. Betalingen er 60 Kr, aarlig.

10) **Diakonissestiftelsen** ved Kjøbenhavn modtager Syge fra hele Landet til Kur og Pleje. Henvendelser om Optagelse skulle være ledsagede af Lægeattest. Betalingen for en Patient, der behandles paa Fællesstue, er 2 Kr. daglig, Paa Ene stue 4 Kr. daglig. Stiftelsen udsender ogsaa paa Begjæring Sygeplejersker.

11) **Kysthospitalet** paa Refsnæs ved Kallundborg modtager til Kur kirtelsvage Børn. Betalingen er for de Børn, der indlægges af Kommunerne, 1 Kr. 50 Øre daglig, medens den ellers er 2 Kr. daglig; Trængende kunne faa Nedsættelse ligesom der ogsaa findes Fripladser.

12) **Det kongelige Frederiks Hospital** i Kjøbenhavn modtager Patienter fra hele Landet, og disse kunne faa fri Kur, naar de lide af et større Onde, som kræver en særegen Hospitalsbehandling, og der for Hospitalets Direktør præsteres Attest for, at den Paagjældende ikke nyder Fattigunderstøttelse og er i en saadan Stilling, at han enten aldeles ikke kan udrede Omkostningerne ved Kuren eller i ethvert Fald ikke kan udrede dem uden derved at forarmes. For Personer, der ere under Fattigforsørgelse, maa Kommunen betale for Kur og Pleje paa en Fællesstue 1 Kr. 20 Øre daglig.

13) **Kommnehospitalet i Kjøbenhavn** tilhører Kjøbenhavns Kommune og er nærmest bestemt for Patienter herfra, men Patienter modtages dog fra hele Landet. Betalingen er for udenbys Patienter for almindelig Pleje paa en Fællesstue 2 Kr. 20 Øre daglig.

14) **Sindssygeanstalter.** Saadanne findes her i Landet:

- a) ved **Roskilde**, alene for Patienter fra Kjøbenhavn,
- b) ved **Vordingborg** for helbredelige Patienter fra Østifterne,
- c) ved **Aarhus** for helbredelige Patienter fra Nørrejylland.
- d) ved **Viborg** for uhelbredelige Patienter fra hele Landet med Undtagelse af Kjøbenhavn.

Betalingen for Forplejning i de under b, c og d nævnte Anstalter er paa 3die Forplejningsklasse 1 Kr. 8 Øre daglig, hvorfor samtlige Udgifter ved den Syges Behandling og Underhold afholdes. For uformuende Patienter, der ere hjemmehørende i de Dele af Landet, for hvilke Anstalten er bestemt, er Betalingen kun 55 Øre daglig. Patienter, der ere berettigede til denne Nedsættelse, skulle desuden paa Anstalterne ved Vordingborg og Aarhus forplejes aldeles frit i de første 3 Maaneder af deres Ophold i Anstalten, naar de ere begjærte optagne i Anstalten inden 2 Maaneder efter Sygdommens første Udbrud og ere bragte til Anstalten inden 14 Dage, efterat Ansøgningen om deres Optagelse er bevilget, Alt under Forudsætning af at Sygdommen ikke maa betragtes som et Tilbagefald, hvorfor denne Begunstigelse ingensinde kan indrømmes oftere end en Gang til samme Patient (se nærmere Regulativerne for Sindssygeanstalten for Nørrejylland af 19 Juni 1861 i Lovsaml., for Anstalten for Østifterne af 25 August 1871 i Lovtid. og for Anstalten i Viborg af 2 Februar 1877 i Lovtid.).

15) **Idiotanstalten** ved Kjøbenhavn har 3 Afdelinger: Opdragelsesanstalten, Plejeanstalten og Asylet for ældre aandssvage Personer af velstaaende Familie. Betalingen i de førstnævnte Afdelinger er 600 Kr. aarlig foruden

Beklædningsgodtgjørelse (mellem 20 og 80 Kr. aarlig i Forhold til Alderen), i den sidstnævnte 800 Kr. foruden Beklædningsgodtgjørelse (100 Kr.).

16) **Kellers af Staten autoriserede Abnormanstalter i Kjøbenhavn, nemlig:**

I. **Døvstummeanstalterne**, der omfatte:

- a) Døvstummeinstitutet, grundet paa Talemethoden, og
- b) Anstalten for særlig abnorme Børn etc.: Børn, der ere baade aandssvage og døvstumme eller baade blinde og døvstumme eller baade aandssvage og blinde.

II. **Aandssvageanstalterne**, der omfatte:

- a) Undervisningsanstalterne for aandssvage Børn,
- b) Asylet for uhelbredelige Aandssvage, hvorhos gennem disse Anstalter Aandssvage anbringes i Beskæftigelse.

III. **Helbredelseskursus for Stammen og andre Talefejl.**

Betalingen for Elevers Ophold, Forplejning, Undervisning m. m. i disse Anstalter er fra 450 - 600 Kr. aarlig. Eleverne skulle medbringe 2 Sæt Klæder. Gennem Understøttelser af Staten og Legater kunne betydelige Lempelser opnaas for Fattige.

For et Kursus for Stammende betales for 3 Maaneder indtil 50 Kr. Moderation og fri Undervisning gives Uformuende.

17) **De kongelige Døvstummeinstituter** i Kjøbenhavn og Fredericia. Alle døvstumme Børn indkaldes ved Statens Foranstaltning til Oplærelse paa disse Instituter med 8 Aars Alderen hvert Aars 23 August. Betalingen for et Barn er 280 Kr. aarlig, der i Tilfælde af Forældrenes Uformuenhed betales af Amtsfattiggassen, og saaledes ikke falder Sognekommunernes Fattigvæsen til Byrde.

18) **Arbejdshjemmet for døvstumme Piger** i Kjøbenhavn optager konfirmerede døvstumme Piger, der ikke kunne ernære sig, for at uddanne dem i praktisk Gjerning og skaffe dem Virksomhed og Erhverv. Kommuner, der benytte Anstalten, betale 160 Kr. aarlig i 2 Aar for hver indsat Pige, efter hvilken Tids Forløb Anstalten sørger for Pigernes Fremtid. Lolland-Falsters, Kjøbenhavns, Aalborg, Viborg, Svendborg, Roskilde, Frederiksborg, Præstø, Holbæk, Ringkjøbing og Sorø Amtsråd have oprettet Fripladser for mindre arbejdsdygtige døvstumme Piger.

19) **Det kongelige Blindeinstitut** i Kjøbenhavn er beregnet paa at kunne optage 100 Elever, i Reglen i en Alder fra 10 - 12 Aar. Formaalet er at bibringe Eleverne en saadan aandelig Udvikling og saadanne Færdigheder, at Savnet af Synet gjøres dem saa lidet føleligt som muligt, og de sættes i Stand til, saavidt ske kan, ved eget Arbejde at erhverve sig Livets Ophold. Betalingen for Opholdet paa Anstalten, derunder indbefattet Kost, Klæder og Undervisning, er 700 Kr. aarlig, men forsaavidt dette Vederlag ej kan udredes paa Grund af

Barnets eller Forældrenes Kaar, kan det nedsættes eller aldeles bortfalde (Lov 21 Jan. 1857, Lovsml.), hvilket endog i Reglen er Tilfældet.

20) **Foreningen til at fremme Blindes Selvvirksomhed.** Foreningens Formaal er *"at virke for, at Blinde, der ere i Besiddelse af Evne og Lyst til at arbejde, kunne finde en hæderlig Virksomhed, ved hvilken de efter al Mulighed kunne erhverve sig Livets Ophold eller dog bidrage dertil"*.

Det er fornemmelig de fra Blindeinstituttet afgaaede Elever, som Foreningen har stillet sig til Opgave at hjælpe i Vej og støtte i deres Virksomhed, idet der stedse tilstræbes den størst mulige Selvansvarlighed.

21) **Selskabet „Kjædens" Arbeids- og Forsørgelsesanstalt** for Blinde samt Asyl for blinde Børn modtager saavel ældre Blinde som Børn, der gratis eller for en meget moderat Betaling erholde Ophold, Kost, Klæder og Undervisning.

22) **Samfundet, der antager sig vanføre og lemlæstede Børn.** Dette Samfunds Formaal er at antage sig trængende og lemlæstede Børn, og at hjælpe dem til paa bedste Maade at bære deres ejendommelige Prøvelse. De Børn, Samfundet antager sig, forsynes med passende Bandager, Skinner, Krykker, kunstige Lemmer o. s. v. Samfundet drager efter bedste Evne Omsorg for, at de Børn, det antager sig, oplæres til og anbringes i Stillinger, hvor de efter deres Tilstand og Kræfter kunne komme til at forsørge sig selv. De udenbys Børn, Samfundet antager sig, betragtes for det Tilfælde, de behøve Hospitalshjælp, som særlig anbefalede til Fripladser paa Frederiks Hospital i Kjøbenhavn. Samfundets udenbys Medlemmer have Ret til at indstille Bøn fra deres Hjemstavn til Antagelse, og kunne til saadanne foruden nysnævnte Hospitalshjælp erholde Bandager etc. for halv Betaling. I dette Tilfælde kræves Attest for, at den Søgende er værdig til Hjælp, ikke nyder offentlig Fattighjælp, samt at den resterende Halvdel tilskydes af Velgjørenheden paa Hjemstedet, uden at Fattigvæsnet træder til. De Tilskud, Samfundet faar af Statskassen, anvendes fortrinsvis til Bedste for Børn hjemmehørende udenfor Kjøbenhavn. Som Følge heraf kunne udenbys Børn, forsaavidt disse Tilskud tillade det, og Omstændighederne tale derfor, erholde yderligere Lempelse i Betalingen for, hvad deres Tilstand udkræver, samt i fornødent Fald fri Undervisning i at arbejde med een Haand.

23) **De forenede Kommuners Alderdomsforsørgelseskasse.** Denne Kasses Opgave er at støtte Bestræbelser hos Medlemmer af Arbejdsklassen for at sikre sig en sorgfri Alderdom uden at falde Fattigvæsnet til Byrde. Dette søges opnaaet dels derved at den paagjældende Forsørgelseskommune, - naar et Tjenestetyende, en Indsidder, en jordløs Husmand, en Mand eller Kvinde i lignende Stilling, gift eller ugift, der ernærer sig ved at arbejde for Andre, og som er forsørgelsesberettiget i en af de forenede Kommuner, gjør et Indskud i Kassen, for at faa Ret til fra sit 60 Aar at oppebære Pensionen af Kassen, - da gjør et yderligere Indskud for ham, og dels derved, at Kommunekasserne garantere for de Pensioner, som det Paahviler Kassen at udbetale, hvorved Indskyderne altsaa opnaa en utvivlsom Sikkerhed for, at Kassens Forpligtelser ville blive opfyldte.

Enhver Kommune kan blive Medlem af Kassen. Til at paatage sig de hermed forbundne Forpligtelser kræves Amdsraadets Samtykke. Anmeldelse om Tiltrædelse sendes til Præsidenten, fortiden Hofjægermester Grimer til Kjarup og Raunstrup pr. Herlufmagle.

Kilde: S. Krarup, Haandbog for Sogneraadsmlemmr.
Gyldendalske Boghandels Forlag, 1885.